

תלמוד תורה יטב לב דרבינו יואל מסאטמאר

בהתייסדות כ"ק מרן רבינו הקוה"ט זיעענבי"א - בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
קרית יואל - בני ברק

הבית החדש

פרשת מטות

בית ח' (א-ב)

הר"ד יואל גרינוואלד הי"ו
הר"ד שאול יחזקאל שווארץ הי"ו

חידו"ת לפרשת מטות

ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא וגו' אך את הזהב וגו' כל דבר אשר יבוא באש תעבירו באש וגו'.

והקשו המפז' למה לא ציוה הקב"ה הלכות גיעולי נכרים לאחר מלחמת סיחון ועוג שקדמה למלחמת מדין ונ"ל לתרץ עפ"י מה דאיתא במדרש שמלחמת סיחון היתה בערב שבת, ותיכף לאחר שהרגו את סיחון ואת עמו יצא עוג מלך הבשן לקראתם והיה אז קרוב לכניסת השבת, וכדי שלא יחללו ישראל את השבת, העמיד משה רבינו את החמה והאירה להם עד שגמרו את המלחמה עם עוג, והאריך להם את יום השישי ולא חללו את השבת, עכ"ד המדרש, ומסתבר שתיכף כשגמרו את המלחמה הרי לא הוצרכו עוד לנס העמדת החמה, ושקעה תיכף החמה ונכנסה השבת, ובשבת אסור להגעיל כלים, נמצא שלא היו יכולים להגעיל את הכלים רק אחר השבת, ואחר השבת כבר לא היו הכלים בני יומם ומן התורה כלי שאינו בן יומו אין צריך הגעלה כיון דהאיסור כבר קיבל טעם פגום, והשתא מובן שפיר החילוק בין מלחמת סיחון ועוג למלחמת מדין, דמלחמת סיחון ועוג היתה בער"ש כנ"ל לא הוצרכו להגעיל את כליהם אבל במדין שלא היתה המלחמה בער"ש הוצרכו להגעיל את כליהם.

(דברי יואל)

וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה'.

פירש רש"י ז"ל זה הדבר, משה נתנבא בכה אמר ה', והנביאים נתנבאו בכה אמר ה', מוסיף עליהם משה שנתנבא בלשון זה הדבר, ודקדקו המפרשים למה הודיענו הכתוב ענין זה דווקא בפרשת נדריים. וי"ל בשנקדים דברי הבינה לעתים (דרוש מא) על הכתוב (במדבר יב א) והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה, כי מבואר בחובת הלבבות (שער הכניעה פ"י) שאלו את אחד מן החכמים במה היית אדון לכל בני דורך, אמר מפני שלא פגעתני אחד מהם שלא ראיתי לו מעלה יתירה עלי, ולא זזתי לכבדם כולם ולהכנע להם, וזה שאמר והאיש משה, איש נאמר על האדנות, ומה שנעשה משה איש ואדון על הכל להיות אב לנביאים לקודמים לפניו ולבאים אחריו, מפני היותו עניו ושפל בעיניו מכל האדם אשר על פני האדמה, עכ"ד. והנה סימן מובהק על מידת ההכנעה והענוה הוא ענין שמירת הדבר, כי מדרך העניו למעט בדיבורו ולדבר כל דבריו בנחת, וכאשר האריך בזה הרמב"ן באגרת לבנו, אפשר לך איך תתנהג במידת הענוה ללכת בה תמיד, כל דבריו יהיו בנחת, וכל דבריו יהיו באימה וביראה כעבד לפני רבו, עיי"ש. ואמנם כן מצינו אצל משה רבינו עליו השלום שהיה עניו מאוד מכל האדם, ואכן עלה ונתעלה בענין שמירת הדיבור להיות דיבורו קדוש וטהור בקדושה עילאה, וכמו שפירשו בספרי הקודש מאמר הכתוב (שמות ד י) כי כבוד פה וכבוד לשון אנוכי, וביאר התרגום ארי יקי"ר ממלל ועמיק לישן אנא, והיינו שהיה הדיבור יקר אצלו עד מאוד, כי ענין שמירת הדיבור בחד קטירא אתקטר עם מדת ההכנעה.

והענוה, והיינו דאהני ליה שזכה להיות אב לנביאים לקודמים לפניו ולבאים אחריו. ומעתה כאשר פתח הכתוב בפרשת נדרים להזהיר את בני ישראל על שמירת הפה והלשון, ככתוב לא יחל דברו, ופירש"י לא יחלל דברו, לא יעשה דברו חולין, כאן המקום רוצה להודיענו גודל מעלת נבואת משה רבינו עליו השלום שזכה להיות אב לכל הנביאים, והיה מתנבא בלשון זה הדבר שהוא מדריגת שכינה מדברת מתוך גרונו, והכל מפני שהיה נזהר בשמירת הדיבור שהוא ענף ממידת הענוה, והיא שגרמה לו להתעלות מעלה בקודש להיות אדון כל הנביאים.

(ברך משה)

וישלה אותם משה וגו' ואת פנחס בן אלעזר הכהן לצבא וכלי הקודש וחצוצרות התרועה בידו.

במדרש תנחומא ילמדנו רבנו כמה תקיעות תוקעין בע"ש כדי לבטל את העם מן המלאכה, כך שנו רבותינו שלשה תקיעות תוקעין וכו' וכן ראשי חדשים והמועדות וכו' וכשהלכו למלחמה למדין, בחצוצרות עשו נקמה ע"ש ולכאורה ראוי להבין קישור הלכה זו לכאן וענינו למלחמת מדין, וכן הענין של התקיעות בע"ש לבטל את העם ממלחמה. ונל"פ בהקדם ד' התוס' במס' ר"ה (דף ט"ז ע"א) בשם הירושלמי דכד שמע השטן קול שופר זימנא חדא בהיל ולא בהיל, וכד שמע תניין, אמר ודאי זהו שיפורה דיתקע בשופר גדול ומטא זימנא למתבלע, ומתערבב ולית ליה פנאי למעבד קטוגריא ע"כ. ולכאורה הוא פלא דהיאך בא לידי טעות לסבור שזהו שיפורה דלעתיד הא בכל שנה ושנה עושין כן ועדיין אין בן דוד בא והכי אינו יודע מצות תקיעת שופר, אלא הענין עפימ"ש הרמב"ן ז"ל דבכל הברכות שבתורה אינם בדרך הטבע אלא מסגולת המצוה כך הוא דאם יעשה מצוה הזו יתברך בזה וכיו"ב, וכ"ז אינו בדרך הטבע, ועד"ז יובן ד' הירושלמי דבאמת אינו בטבע שיטעה השטן בכל שנה ושנה שזה שופר דלעתיד, רק חז"ל השיגו ברוח קדשם דסגולת מצות השופר כך הוא שיטעה בו השטן "והוא בדרך נס כמו כל הברכות והיעודים שבתורה וכדברי הרמב"ן ז"ל. ועד"ז אפשר ליתן טעם מה שתיקנו חז"ל לתקוע בכל ערב שבת, דבאמת לטעם הפשוט כדי לבטל העם ממלאכה הי' אפשר בסימנים אחרים כגון להניף בסודרין או לצלצל בפעמונים, ומדוע תקנו תקיעות דוקא, ואפשר לומר מפני שבזכות שמירת שבת כהלכתו יהי' הגאולה כמו שאחז"ל אלמלי שמרו ישראל ב' שבתות מיד נגאלים ונראה שע"ז מתגבר היצה"ר מאוד למנוע ולעכב שמירת שבת כהלכתו מישראל, דאלמלא כן היו נגאלין מיד, ומטא זימנ' לאתבלע, ואפשר דלטעם זה תקנו חז"ל תקיעות בכל ע"ש כדי לערבב השטן ולא יתגבר למנוע שמירת שבת. ויתכן שזה הטעם מ"ש בתנחומא הנ"ל כשהלכו למלחמה למדין, בחצוצרות עשו נקמה, דמבואר במדרשי חז"ל דמלחמת מדין היתה הכנה לגאולה העתידה, וע"כ הי' השטן מתגבר לנגדם מאוד, דבענין הגאולה מתגבר מאוד ולכן לקחו חצוצרות התרועה לערבב השטן, ומיושב שפיר.

(דברי יואל)

תלמוד תורה יטב לב דרבינו יואל מסאטמאר

בהתייחסות ב"ס מרן רבינו הקדוש זיעונו"א - בנשיאות ב"ס מרן רבינו הגה"ק שליט"א
קרית יואל - בני ברק

בס"ד

ויגשו אליו ויאמרו גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו, פירש"י נבנה למקננו פה, חסים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם, שהקדימו מקניהם לטפם, אמר להם משה לא כן עשו העיקר עיקר והטפל טפל, בנו לכם תחלה ערים לטפכם ואחר כך גדרות לצאנכם.

ואפשר לבאר כוונתם שהקדימו מקניהם לפני בניהם ובנותיהם, ומשה הקדים את בניהם ובנותיהם לפני מקניהם, על פי מה שמבואר במדרש (ב"ר פל"ג ס"א) אלכסנדר מוקדון הלך לאחורי הרי החושך, שלח לקרוא למלך של אותו מקום, אמר לו רצוני לראות איך אתם דנין דיני ממונות שבין אדם לחבירו, יום אחד כאשר ישבו שני המלכים יחד בא אחד והתלונן על חבירו, אמר לפני המלך זה האיש מכר לי חורבה אחת ומצאתי בה מטמון, ועל זה היה ריבם, הלוקח אמר חורבה קניתי מטמון לא קניתי, והמוכר אמר חורבה ומה שבה מכרתי, שאל המלך לאחד מהם יש לך בן אמר לו כן, שאל לאחר יש לך בת אמר לו כן, אמר לכו והשיאו זה בזה ויהא המטמון לשניהם, ראה המלך שאלכסנדר יושב ותמה, שאל לו וכי לא טוב אמרתי להם, אמר לו יפה דנת, הוסיף לשאול אילו היה כזה מעשה אצלכם האיך הייתם דנים, השיב אלכסנדר היינו הורגים את שניהם והמטמון היה עובר לאוצר המלוכה, אמר אותו המלך האם במדינתכם יורד גשם, אמר הן, אמר לו האם השמש זורחת במדינתכם, השיב הן, אמר היש אצלכם בהמה דקה שצריכים למרעה טוב, אמר לו הן, אמר אותו המלך לא בזכותכם יורד גשם, ולא בזכותכם השמש זורחת, אלא בזכות הבהמות הצריכים בכך, דכתיב (תהלים לו ז) אדם ובהמה תושיע ה', אדם בזכות בהמה תושיע ה', ע"כ דברי המדרש.

ועל פי זה כתב ק"ז זללה"ה בישמח משה (פ' חוקת) ליתן טעם על מה שאמרו חז"ל (גיטין סב.) אסור לו לאדם שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו, דהיינו שיהיה בעינו שהוא אינו ראוי מצד מעשיו למזונות רק הוא ניזון בזכות הבהמה, ולכך הבהמה קודמת כי היא הסיבה אל המזונות, והסיבה קודמת אל המסובב, ועל פי זה אתי שפיר מה שמצינו שאמרה רבקה לאליעזר (בראשית כד יט) ותכל להשקותו ותאמר גם לגמליך אשאב, ודקדקו המפרשים למה הקדימה להשקות את אליעזר ואחר כך את הגמלים, הלא אסור לו לאדם שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו, אמנם לפי דברינו מובן, דאף לגבי עצמו ראוי שיתן לבהמה קודם, בכדי שלא יתגאה בקרבו שניזון בזכות עצמו, אלא בזכות הבהמה, אבל אין מדרך המוסר לומר לאחר אתה ניזון בזכות הבהמה, ולכן כשהשקתה את אליעזר וגמליו, הקדימה ליתן לו קודם הגמלים, לומר ששותה בזכות עצמו, עכתו"ד.

ובכן יובן מה שאמרו בני גד ובני ראובן לפני משה, גדרות צאן נבנה למקננו פה וערים לטפנו, שהקדימו מקניהם לטפם, כי מגודל ענוותנותם דימו בנפשם שאינם ראויים בזכות עצמם לזכות למזון ומחיה, אלא אדם בזכות בהמה תושיע ה', ולזה הקדימו מקניהם לפני טפם, כי הסיבה קודמת להמסובב, אבל כאשר משה רבינו דיבר אליהם, אמר להם בנו לכם תחלה ערים לטפכם ואחר כך גדרות לצאנכם, כי אין מן המוסר לומר לאחרים שהם ניזונים בזכות בהמתם, אלא תלה מזונותיהם בזכות עצמם, ולזה הקדים טפם לפני מקניהם.

(שארית חיים, מהגה"ק ר' חיים יצחק אייזיק האלבערשטאם זצ"ל הי"ד אבד"ק סלאטפינא)